

Ματθαίος Γιωσαφάτ

Το ψυχικό υπόβαθρο του «τζάμπα»

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΓΙΩΣΑΦΑΤ

ΤΟ ΨΥΧΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΟΥ «ΤΖΑΜΠΑ»

συνέντευξη στη Βίκυ Φλέσσα

Η-ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟ
ΑΘΗΝΑ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2023

Αναδημοσίευση: «Το ψυχικό υπόβαθρο του “τζάμπα”», στο *Γιατί ψυχανάλυση, κύριε Γιωσαφάτ; Ο ψυχίατρος Ματθαίος Γιωσαφάτ απαντά στην Βίκυ Φλέσσα*, Αρμός, Αθήνα 2022, σ. 159-167.

Προτεινόμενος τρόπος παραπομπής: Γιωσαφάτ Ματθαίος, *Το ψυχικό υπόβαθρο του «τζάμπα»*, Η-Εκδόσεις Πολιτειακό, Αθήνα 2023 (Ανακτήθηκε από το <http://www.politeiako.gr/> στις xx.xx.xxxx).

Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.politeiako.gr/>

Για τον συνεντευξιαζόμενο

Ο Ματθαίος Γιωσαφάτ (1937-2022) ήταν έλληνας φροϊδικός ψυχαναλυτικός ψυχοθεραπευτής και παιδοψυχίατρος, εβραϊκής καταγωγής. Εργάστηκε σε Επιτροπές του Υπουργείου Υγείας ως παιδοψυχίατρος για δύομισι δεκαετίες. Πίστευε ακράδαντα ότι η ψυχανάλυση συνιστά τον πλέον αξιόπιστο ερμηνευτή της ανθρώπινης συμπεριφοράς, εφόσον η τελευταία εκπηγάξει από τον ασυνείδητό μας κόσμο. Υπερασπίστηκε σθεναρά την εισαγωγή ψυχαναλυτικών «μαθημάτων ζωής» στο Δημόσιο Εκπαιδευτικό Σύστημα, ήδη από το νηπιαγωγείο, και την παροχή άδειας μητρότητας διάρκειας ενός έτους για κάθε μητέρα σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, έτσι ώστε τα βρέφη να απολαμβάνουν της πληρέστερης δυνατής φροντίδας στο κρισιμότερο στάδιο της ζωής τους. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος πολλών επιστημονικών εταιρειών της Ελλάδας και του εξωτερικού. Έχει γράψει τα *Μεγαλώνοντας μέσα στην ελληνική οικογένεια*, *Να παντρευτεί κανείς ή να μην παντρευτεί;* και *Γιατί ψυχανάλυση, κύριε Γιωσαφάτ;* Κυκλοφορούν όλα από τις εκδόσεις Αρμός.

Για τη συνεντευξιάστρια

Η Βίκυ Φλέσσα (1966-) είναι ελληνίδα δημοσιογράφος και κλασική φιλόλογος, με μακρά θητεία σε εφημερίδες, ραδιόφωνο και τηλεόραση. Είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής και της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Από το 2003 έως και σήμερα, παρουσιάζει στη δημόσια τηλεόραση την εκπομπή συνεντεύξεων *Στα άκρα*, τη μακροβιότερη στο είδος της, έχοντας φιλοξενήσει εξέχουσες προσωπικότητες της επιστήμης, της τέχνης, της θεολογίας και της φιλοσοφίας από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Από το 2020, με τον Καθηγητή Γλωσσολογίας, Γεώργιο Μπαμπινιώτη, επιμελούνται και παρουσιάζουν τη γλωσσική εκπομπή *Σε προσκυνώ, γλώσσα* στον Τηλεοπτικό Σταθμό της Βουλής των Ελλήνων.

Το ψυχικό υπόβαθρο του «τζάμπα»

ο Ματθαίος Γιωσαφάτ απαντά στη Βίκυ Φλέσσα

– Πώς βγαίνεις -αν τα καταφέρεις να βγεις- από αυτόν τον φαύλο κύκλο της στερήσεως του πρώτου χρόνου, κύριε Γιωσαφάτ;

– Χρειάζεσαι βοήθεια, ψυχανάλυση, ψυχοθεραπεία, διότι, αν δεν ωριμάσεις, δεν έχεις τύχη. Μια καλή σύντροφος, ένας καλός σύντροφος μπορούν να σε βοηθήσουν. Αλλά πού να τους βρεις τους καλούς; Οι ανώριμοι τραβάνε σαν τους μαγνήτες τους ανώριμους, οπότε δύσκολα βγαίνεις από αυτόν τον φαύλο κύκλο. Τα χειρότερα προβλήματα, αυτά που δύσκολα λύνονται και στην ψυχανάλυση, είναι αυτά που έρχονται από τον πρώτο χρόνο της ζωής μας, διότι εκεί πίσω δύσκολα φτάνει και ο καλός ψυχαναλυτής.

Το άσχημο είναι ότι όλοι σκοντάφτουμε σε αυτό το πρώτο στάδιο, γιατί το παιδί έχει φοβερές ανάγκες και καμία μητέρα, η καλύτερη, δεν μπορεί να τα αντιμετωπίσει αυτά. Οπότε όλα εξαρτώνται από τη ζημιά που έχει πάθει το παιδί, μικρή ή μεγάλη. Από εκεί, όμως, ξεκινάει το μεγαλύτερο παράπονο της ζωής μας!

Θα σας πω ένα χαρακτηριστικό περιστατικό από το ιατρείο μου σχετικά με τον πρώτο χρόνο και πώς καμουφλάρονται οι ελλείψεις μας από εκεί.

Λοιπόν, μια κοπέλα που ερχόταν εδώ τρία χρόνια ως άρρωστή μου, ξαφνικά μια μέρα έρχεται και μου λέει κλαίγοντας: «Θέλω να φύγω!».

«Αν θες να φύγεις, φύγε· αλλά κάθισε πέντε λεπτά να μου πεις γιατί. Τι σ' έπιασε, βρε κορίτσι μου;», την ρωτάω εγώ.

«Δεν μπορώ να σας πω, ντρέπομαι...», λέει αυτή.

Τελικά, έπειτα από προσπάθεια, μιλήσαμε και μου λέει με παράπονο: «Δεν με αγαπάτε!».

«Κατ' αρχάς, πού το ξέρεις ότι δεν σε αγαπάω; Και δεύτερον, τι εννοείς “δεν σε αγαπάω”; Γιατί, δηλαδή, είμαι υποχρεωμένος να σε αγαπάω;».

«Αφού σας πληρώνω!», λέει με παράπονο.

«Δεν πληρώνεται η αγάπη, κούκλα μου», της λέω, «αυτό που πληρώνεις είναι ο πολύτιμος χρόνος της ζωής μου που σου διαθέτω στις συνεδρίες και τα τριάντα-σαράντα χρόνια που σπούδασα. Αυτά πληρώνεις, όπως πληρώνεις οποιονδήποτε γιατρό, μηχανικό, οτιδήποτε. Πας εκεί, σου προσφέρει μια υπηρεσία και τον πληρώνεις».

«Εγώ θα ήθελα να μην πληρώνω!», μου απαντά.

«Εσύ τι θα μου δώσεις; Εσύ με αγαπάς;», την ερωτώ.

«Όχι!», μου λέει αμέσως.

Σημειωτέον ότι τα παιδιά δεν αγαπούν τους γονείς τους. Μόλις φτάσουν στα σαράντα τους χρόνια τα παιδιά αρχίζουν να τους αγαπούν, αν τους αγαπήσουν ποτέ...

– Αυτό το κρατώ, να το συζητήσουμε αργότερα. Για συνεχίστε, παρακαλώ, στο θέμα μας.

– Ναι.

«Θέλεις να έρθεις να σκουπίζεις το ιατρείο μου δύο φορές την εβδομάδα για να μην πληρώνεις;», συνεχίζω εγώ.

«Τι με περάσατε, καθαρίστρια;», διαμαρτύρεται αυτή.

«Θέλεις να έρθεις το βράδυ, τέλος πάντων, να έχουμε μια κουβέντα από κοντά, να πιούμε ένα ποτό και ξέρω 'γω μετά τι θα γίνει...», επιμένω εγώ.

«Μα, καλά, δεν ντρέπεστε, κύριε Γιωσαφάτ, εγώ σας σέβομαι και μου λέτε τέτοια!», με κατακεραυνώνει αμέσως προσβεβλημένη.

«Ε, μα πως; Τι θα δώσεις εσύ;», την ερωτώ πάλι.

«Τίποτα!».

«Ξέρεις εσύ καμία σχέση που δεν δίνεις τίποτα; Μήπως σου θυμίζει αυτό κάτι από τότε που ήσουν μικρή στο βυζί της μάνας σου;», την ρωτάω.

Και εκεί σιγά-σιγά το σκέφτηκε ότι τελικά η μόνη εποχή που δεν δίνουμε τίποτα είναι όταν θηλάζουμε. Αυτή περίμενε ότι θα την θήλαζα εγώ, μεταφορικά εννοώ. Βέβαια η μαμά δεν λέει στο βρέφος «δώσε και δέκα ευρώ τώρα που σε θήλασα!». Παρόλο που κι εκεί ακόμη κατά κανόνα η μάνα κάτι παίρνει. Όχι πάντα. Χαίρεται την παρουσία του παιδιού. Αλλά από εκεί και πέρα δεν παίρνει τίποτα, δεν περιμένει να πάρει από το παιδί, περνάνε χρόνια για να πάρει κάτι, αν πάρει. Αυτή η κοπέλα, λοιπόν, έζησε μαζί μου την ίδια στέρηση που βίωσε με τη μάνα της...

– Την περίοδο του θηλασμού;

– Ναι, του θηλασμού, αλλά και γενικά της τρυφερότητας, της αγάπης. Όλ' αυτά που δεν δίνουν ή δίνουν οι μητέρες τον πρώτο χρόνο· οπότε με είδε σαν μαμά της... «Μεταβίβαση» το λέμε αυτό και συμβαίνει στην ψυχανάλυση, έτσι δουλεύει η θεραπεία. Ήθελε να της τα δώσω όλα τζάμπα.

Όλοι μας το έχουμε ανάγκη αυτό. Θυμάμαι μια επιθυμία που είχαμε όταν ήμασταν νέοι ήταν να πας σε πόρνες και να μην πληρώσεις. Ήταν μυστήριο, το θέλανε όλοι. Να σου πει ότι σε αγαπάει, ας πούμε, και γι' αυτό δεν θα πληρώσεις. Ε, το ίδιο κάνουμε όλοι, όλοι το ίδιο ζητάμε με τον ίδιο ή τον άλλο τρόπο.

Αυτό είναι το ψυχικό υπόβαθρο του «τζάμπα», η ηδονή, η ικανοποίηση που παίρνουμε, γιατί δεν πληρώνουμε κάτι. Μόνο η μαμά μας το κάνει αυτό, μας δίνει τζάμπα το γάλα της, το βυζί της, την αγάπη, την φροντίδα.

– Γιατί είπατε προηγουμένως ότι οι γονείς δεν αγαπιούνται από το παιδί και ίσως να αγαπηθούν αργότερα, μόλις τα παιδιά περάσουν τα σαράντα, και αν;

– Οι άνθρωποι, Βίκυ μου, κοιτάνε να επιβιώσουν. Βασικά είναι ναρκισσιστικοί. Εξαρτάται, βέβαια, και από την οικογένεια και από την χώρα. Στην Ελλάδα,

επειδή δεν αγαπάμε ο ένας τον άλλον, εύκολα είμαστε όλοι πιο ναρκισσιστικοί. Όλοι κοιτάμε τι θα πάρουμε από τον άλλον. Δεν έχει αναπτυχθεί η ικανότητα αγάπης. Είμαστε ανώριμοι.

[...]

Γύρω στους οκτώ μήνες αφότου γεννήθηκε το βρέφος, αρχίζει και σε αυτό ένα παρόμοιο αίσθημα ότι μπορεί να δώσει κι αυτό κάτι στην μαμά. Έχει αρχίσει και να συμφιλιώνεται ότι δεν μπορεί να την έχει συνέχεια στην υπηρεσία του. Εκεί ξεκινούν οι πρώτες απαραίτητες ματαιώσεις. Εκεί γίνεται η βασική μας εκπαίδευση για τις ματαιώσεις που θα ζήσουμε στο μέλλον μεγάλοι.

Όμως, και πάλι ποτέ δεν είναι ολοκληρωμένο από την μεριά του παιδιού αυτό το αίσθημα «δίνω αγάπη». Το βρέφος ζει με κινητήρια δύναμη το ένστικτο, όπως κάνουν και τα ζώα, όχι την αγάπη. Κοιτάει να επιβιώσει, να πάρει όσα περισσότερα πράγματα μπορεί, γι' αυτό είναι κολλημένο με την μάνα του, δεν την αγαπάει πραγματικά.

Πρέπει να μεγαλώσεις αρκετά, να ωριμάσεις, να έχεις πάρει αρκετά πράγματα, βέβαια, από την μάνα σου, και να μην σκέφτεσαι μόνον την πάρτη σου και πώς θα περάσεις εσύ πρώτα καλά. Τότε βγαίνει μια ανάγκη να δώσεις αυτήν την αγάπη πίσω, να νοιάζεσαι για τον άλλον και όχι μόνο τι θα πάρεις από αυτόν, όπως όταν ήσουν επάνω στο βυζί της μάνας σου.

Στην πραγματικότητα οι περισσότεροι δεν αγαπάνε τους γονείς τους. Λένε από υποχρέωση και από ενοχές ότι τους αγαπάνε. Αυτοί δεν έχουν πάρει από την μάνα τους και από τον πατέρα τους πραγματική αγάπη. Για να αγαπηθείς πρέπει να σε έχει αγαπήσει κάποιος πρώτα, και αυτό γίνεται όταν είσαι μικρός. Έτσι μαθαίνεις την αγάπη. Σε βλέπει η μάνα σου και νιώθεις πόσο σε νοιάζεται με το βλέμμα της. Σε κοιτάει, όπως μετά κοιτάζουν οι ερωτευμένοι.

Η αγάπη αυτή δεν είναι εύκολη υπόθεση, προϋποθέτει να μην έχεις ναρκισσισμό. Είναι πολύ δύσκολο ακόμα και για μένα και για όλους να αγαπήσεις έτσι.